

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ПТНЗ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н.О. Величко

Київ, Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України

Підвищення продуктивності праці істотно залежить від конкурентоспроможності робітників, їхнього рівня освіти, кваліфікації, готовності застосувати у професійній діяльності інноваційні виробничі технології тощо. Тому однією з важливих характеристик сучасного кваліфікованого робітника є його конкурентоспроможність на ринку праці. Ринкові відносини діалектично позначаються на процесах працевлаштування кваліфікованих робітників і на відтворенні людини-працівника, зокрема на організації ПТО і на її змісті. Якщо випускники ПТНЗ є конкурентоспроможними на ринку праці, то вони швидше зможуть отримати робоче місце порівняно з тими, які у процесі професійної підготовки засвоювали застарілі виробничі технології.

Так, аналіз кваліфікації випускників ПТНЗ доводить, що чимало з них не відповідають критерію конкурентоспроможності. Є низка причин невідповідності професійно-технічної освіти вимогам формування конкурентоспроможного кваліфікованого робітника, а саме: неспроможність навчального закладу враховувати умови ринкової економіки, небажання підприємців запроваджувати у зміст профпідготовки нові виробничі технології та недостатнє фінансування системи ПТО.

Н.Г. Ничкало наголошує, що проблема конкурентоспроможності має розглядатися з позиції розвитку якості робочої сили як ключової умови функціонування ринку робочої сили, зазначає, що у змісті та формах організації професійного навчання, перенавчання, підвищення кваліфікації різних категорій фахівців необхідно постійно і гнучко враховувати інформаційний і техніко-технологічний розвиток, особливості функціонування ринку робочої сили в різних регіонах [1].

Відомо, що інформатизація професійно-технічної освіти, розроблення педагогічних програмних засобів, забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів є важливою умовою її модернізації і як наслідок - підвищення конкурентоспроможності. Саме тому, принцип інформатизації спрямовується на широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників та управлінні системою ПТО. Відтак постає необхідність розвитку територіальних мереж передачі даних, призначених для забезпечення доступу ПТНЗ до вітчизняних і міжнародних інформаційних мереж.

В організації навчально-виробничого процесу набуватимуть поширення інтерактивні мультимедіа-технології, відеоконференції, контент-бібліотеки, телекомунікаційні проекти, флеш-анімації, системи комп'ютерного тестування, автоматизованого програмування технологічних процесів, віртуальні мультимедійні музеї, клуби тощо.

Також, за сучасних соціально-економічних умов нових форм набуває партнерство бізнесу і професійно-технічної освіти як одного з шляхів підвищення конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників. Зокрема, бізнес-компанії з метою просування на ринку товарів своєї продукції відкривають на базі ПТНЗ навчально-виробничі центри, в яких учнівська молодь і педагогічні працівники ознайомлюються із специфікою нових матеріалів, обладнання, інструментів, оволодівають сучасними виробничими технологіями. У свою чергу, ПТНЗ як суб'єкти ринкових відносин, мають швидко реагувати на виклики ринку праці, орієнтуватися на потреби конкретних замовників робітничих кадрів, вчасно і якісно реагувати на техніко-технологічні зміни у галузях виробництва, виникнення нових кваліфікацій і впровадження їх у формат нових компетенцій, а в подальшому враховувати їх у розробленні освітніх стандартів. Для цього необхідно системно підвищувати кваліфікацію викладачів і майстрів виробничого навчання, оснащувати навчально-виробничі майстерні матеріалами та обладнанням, які ефективно використовуються в сучасному виробництві.

Крім того, необхідною є участь соціальних партнерів у вдосконаленні нормативно-правової бази, що регламентує розвиток ПТО; розробці професійних і освітніх стандартів; в управлінні ПТНЗ; створенні умов для організації виробничого навчання і практики учнів, стажування викладачів та майстрів виробничого навчання з метою оволодіння сучасними виробничими технологіями, прийомами обслуговування технологічно складного обладнання; створенні механізму зовнішнього оцінювання якості підготовки випускників; у вдосконаленні матеріально-технічної бази тощо.

За цих умов ефективність соціального партнерства підтверджується реалізованими угодами про підготовку кваліфікованих робітників, їх затребуваністю на ринку праці, працевлаштуванням випускників ПТНЗ за професією і тривалістю їх закріплення на робочому місці. Отже, модернізація ПТО на основі розвитку соціального партнерства досягається рівноправністю і добровільністю його суб'єктів у прийнятті й реалізації договірних зобов'язань щодо створення належних умов для підготовки робітничих кадрів, а також подальшого підвищення їх кваліфікації.

Наступним шляхом є інформаційно-аналітичний супровід розвитку системи ПТО з метою прийняття ефективних рішень на різних рівнях управління: загальнодержавному, регіональному, на рівні ПТНЗ. Використання інформаційно-аналітичної системи на засадах доступності і відкритості інформації сприяє розширенню участі суспільства зокрема соціальних партнерів у модернізації усіх підсистем ПТО, забезпечення системного аналізу результатів професійної підготовки кваліфікованих робітників, створення банків даних щодо потреб ринку праці у кваліфікованих робітниках, сучасних виробничих технологій, інноваційного педагогічного досвіду. Крім того, інформаційно-аналітична система дає змогу відстежувати професійну траєкторію випускників, стан їх закріплення на виробництві і на цій основі планувати й успішно реалізовувати освітньо-професійні проекти.

Принцип відкритості дає змогу створювати освітні комплекси на основі наступності та взаємозв'язку освітніх програм. Даний принцип слугує теоретичним підґрунтям відкритого професійного навчання на модульній основі як інноваційний і перспективний вид гнучкої підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робітничих кадрів. Відкритості і прозорості в майбутньому набуватимуть системи оцінювання якості професійно-технічної освіти й, зокрема, якості набутої випускниками професійно-технічних навчальних закладів кваліфікації, що сприятиме підвищенню їхньої мобільності й конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці.

Дотримання принципу випереджувального характеру освіти зменшує розрив між навчальною інформацією, що вивчається учнями ПТНЗ та вимогами сучасного виробництва до рівня професійної компетентності робітничих кадрів. Реалізація цього принципу полягає в постійному оновленні змісту професійного навчання, його наповненні знаннями про нові досягнення в науці, техніці, технологіях виробництва, про передові методи праці тощо.

Даний принцип є основоположним у створенні державних стандартів ПТО з орієнтацією їх на професійний розвиток особистості, формування широкої кваліфікації, а також базових загально технічних і технологічних знань, умінь, що дасть змогу їх поглиблювати впродовж усього трудового життя.

Тому застосування інноваційних виробничих технологій, які збільшують продуктивність основних факторів виробництва, є вирішальним моментом для збереження та підвищення конкурентоспроможності виробництва.

У такому разі, робітник, здатний до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, є конкурентоспроможним на ринку праці, а підготовка учнів

професійно-технічних навчальних закладів до використання інноваційних технологій є головною умовою формування конкурентоспроможного кваліфікованого робітника.

На основі вище викладеного можна зробити висновок, що для забезпечення конкурентоспроможності робітничих кадрів важливо забезпечити: з одного боку – комплексну модернізацію системи професійно-технічної освіти, а з іншого – підвищення в суспільстві престижності робітничих професій і зміну ставлення особистості до оволодіння ними.

Література:

1. Ничкало Н.Г. Професійна освіта і навчання: проблеми взаємозв'язку з ринком праці // Формування широкої кваліфікації робітників. Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу XXI століття : Зб. матер., підгот. у рамках реалізації укр.-нім. проекту „Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні” / Ю. Вайс, Н. Ничкало, А. Сімак та ін. – Ніжин : ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2007. – С. 134-148.